
ARAŐTIRMA DİZİSİ NO: 1

**TÜRKİYE HALKI
İRAN HALKININ
DEVİRİMCİ MÜCADELESİNİ
DESTEKLİYOR!**

LE-YA YAYINEVİ

---

www.partizanarsiv.net

**TÜRKİYE HALKI
İRAN HALKININ
DEVİRİMCİ MÜCADELESİNİ
DESTEKLİYOR!**

**Sahibi ve Sorumlu Müdürü: C. Kerim Hanoglu - Yönetim Yeri:
Klodfarer Caddesi No: 25 Kat 3/9 Çemberlitaş - Baskı ve Dizgi:
Göktaş Matbaası - Baskı Tarihi: Mart 1979.**

GİRİŞ

Elinizdeki broşür, çeşitli milliyetlerden Türkiye halkını yakından ilgilendiren bir olayı, İran halkının faşist Şah rejimine ve onun efendisi ABD emperyalizmine karşı yürüttüğü devrimci mücadeleyi incelemektedir. Broşürde, bu devrimci mücadelenin geçmiş, 1978 ile birlikte yükselişi, hareketin güçlü ve zayıf yanları, önderliğin sınıfsal niteliği ve emperyalist, sosyal emperyalistlerin bir yandan teslim alma diğer yandan bölme ve yıkma oyunları karşısında bu devrimci hareketin muhtemel gelişme yönleri irdelenmektedir.

Broşürün metni kaleme alındığında, Humeyni'nin İran'a dönüşü üzerinden birkaç gün geçmişti. Humeyni ile Bahtiyar arasındaki açık pazarlık başlamıştı ve hareketin gelişme yönü henüz belirginleşmemişti. Broşürün baskıya verilme hazırlığı süresinde ise şu gelişmeler oldu. İran'da Humeyni önderliğinde kurulacak bir hükümetin ilk adımları atıldı, Şah'ın ülkeyi terk etmeden önce atadığı Şahpur Bahtiyar hükümeti istifa etti, yiğit İran halkı binlerce ölü ve yaralı verecek emperyalizm ve uşakları karşısındaki kararlılığını bir kez daha ispatladı. Biz bu gelişmelerin, broşürde konulan görüşlerin ne derece doğru olduğunu kanıtladığımızı görüyoruz. Bu durumda, broşürü son gelişmelere göre geliştirmek yerine, onu Marksist-Leninist Hareketin tesbitlerini aktaran bir belge olarak muhafaza etmenin ve son olayları bu giriş bölümünde kısaca değerlendirmenin daha doğru olacağı kanaatine vardık.

Bir yıllık sıcak mücadele, on yıllık ajitasyon ve propagandadan daha öğreticidir. Yanıbaşımızda yükselen ve dünya karşı-devrim cephesini sarsan İran halkının devrimci mücadelesi de bizim için son derece kıymetli derslerin çıkarılacağı bir halk hazinesidir. İran'daki anti-emperyalist mücadele aynı zamanda emperyalistleri ve sosyal emperyalistleri halkımız üzerindeki kahpece oyunlarını giderek yoğunlaştırmaya mecbur bıraktığı açısından da bizim için önem taşımaktadır.

Bugün İran'daki mücadelenin vardığı aşama nedir? Broşürün hazırlandığı 5 Şubat tarihinden bu yana olaylar son derece hızlı gelişti. Humeyni'nin atadığı «İslam Cumhuriyetinin Başbakanı» Mehdi Bezirgan ile Bahtiyar hükümeti arasındaki uzlaşma zemini bulmak için yapılan görüşmeler, 9 Şubat günü kesildi. Humeyni, 1 Şubat'ta İran'a dönüşünden beri, Bahtiyar ve onun arkasındaki ABD emperyalizmi ile karşılıklı olarak uzlaşma zemini arayışı içindeydiler. Bahtiyar, gelişen halk hareketi karşısında geriye adım atıyor, taviz üzerine taviz veriyor, Humeyni'yi kendisi ile uzlaşması için tehdit ediyordu. Humeyni ise, bir yandan, gücünü aldığı hareketin kararlı anti-emperyalist ve demokratik talepleri nedeniyle geriye adım atmaya çekiniyor, bir yandan da ABD emperyalizminin baskıları ve tehditleri karşısında uzlaşma eğilimi gösteriyordu. Humeyni'nin temsil ettiği milli burjuvazi, işçi sınıfının ve yoksul emekçi halk kitlelerinin devrimci hareketinin, kendi durmak istediği noktadan da öteye gitmesi ihtimali karşısında ürüyor, hem bu hareketi sınırlamaya hem de onun önünde yürümeye çalışıyor. Bu nedenle sağ milli burjuva önderlik, Bahtiyar hükümetinin istifası noktasında diretmek zorunda kaldı. Aksi takdirde emekçi kitlelerin şiddete baş-

vuracakları ve bu selin kendisini de ezip geçeceği gün gibi ortadaydı. Ayrıca istifa talebinde direktmesi, meseleyi bir hükümet değişikliği noktasına indirgemekte, komprador burjuvazi ve toprak ağalarının faşist devlet aygıtını, ordusuyla, gizli polisiyle, kanunlarıyla vb. kurumlarıyla birlikte şiddet yoluyla yıkmak gibi gerçekten devrimci bir görevden kaçmasına bir kılıf teşkil etmekteydi. Buna karşılık ABD emperyalizmi ve onun uşağı Bahtiyar hükümeti, milli burjuvaziyi halk hareketini satması ve uzlaşması için zorlamayı bırakmıyor; onu hem ordu darbesi ile hem de iç savaş ile tehdit ediyordu. Onlar bu politikayı sonuna kadar sürdürdüler. Bahtiyar'ın istifayı reddetmesi ve Şah'a bağlı birliklerin Humeyni yanlısı Hava Kuvvetlerine bağlı bir birliğin üzerine yürümesi, bu baskı politikasının sonucudur. Humeyni ve Bahtiyar arasındaki uzlaşmanın suya düşmesi ve Şah'ın faşist ordusunun tabanında yurtsever-demokrat nitelikte gelişmeler ve disiplinin bozulması neticesinde, ordu içindeki kan emicilerin bir kısmı telaşa kapılarak halka ve onun yanında saf tutan birliklere karşı harekete geçtiler. Ama ne varki yıllardır yüzbinlerce şehit veren ve demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinden dönmeyen bu halk, yaygın devrimci şiddete başvurarak bu karşı devrimci saldırıyı bozdu. 10 ve 11 şubat günleri Tahran ve daha birçok şehir de sivil halk ile Şah'a bağlı ordu birliklerinin şiddetli çarpışmalarına sahne oldu. Humeyni'nin ta başından beri titizlikle kaçındığı, halk kitlelerinin silahlanması ve devrimci şiddete başvurusu bir çığ gibi büyüdü. İç savaşın kapısı açıldı. Halk, Humeyni'nin «devrim bitmiştir, silahları bırakın» çağırısına uymayarak 11 şubat günü işkenceci karakolları basmaya, silah fabrikalarını yağmalamaya, kendisine karşı koyan ordu birliklerini kursun ve barutla dağıtmaya devam etti.

İran halkının bu müthiş azmi ve devrimci şiddeti karşısında ABD emperyalizmi ve onun ülke içindeki uşakları, durumu yeniden gözden geçirip «kötünün iyisini» seçmeye karar verdiler. Ordu Generalleri, 11 şubat öğleden sonra, «kışlalarına döneceklerini», «Bah-tiyar ile Humeyni arasındaki mücadeleden tarafsız ka-lacaklarını» ve «ordunun her zaman yurtsever İran halkının yanında olduğunu» açıklayarak, çekildi. ABD emperyalizmi, birçok nedenin bir araya gelerek oluş-turduğu ortamda, İran halkı ile açık bir hesaplaşma-ya girmekten çekinmiş ve bunu ertelemişti. Pakistan'da ve Türkiye'de uşaklarının istikrarı sağlayamama-ları; İran'da halkı, çok kanlı olmadıkça bastıramaya-cağı gerçeği; ABD'nin dünya halkları ve kendi halkı önünde teşhir olmuşluğu —ki bu durum onun doğrudan müdahale etmesini zorlaştırıyordu; bunlar ABD açısından dezavantajlardı. Meydanı Humeyni'ye bırak-ması halinde ise, halk hareketinin sağ milli burjuvazi tarafından pasifize edilip kuşa çevirilebileceği, bu ol-mazsa doğacak karşılığın kendisi için yaratacağı bir karşı-darbe ortamı (1953'te Musaddık'ı devirdiği or-tam gibi), önderliğin iç savaşın ilk adımlarından ür-kerek emperyalizme daha hızla yanaşacağı ve uzla-şacağı gerçeği ... bunlar ise özel olarak ABD emper-yalizminin, genel olarak da emperyalist sistemin lehi-ne etkenlerdi. İşte bu durum muhasebesinin sonucun-da ABD, Humeyni önderliği ile karşılıklı taviz verme politikasını seçti.

Nitekim onun umduğu önlemleri Humeyni, sınıf tabiatının gereği olarak, uygulamaya koydu. «Geçici Devrim Konseyi», devrimin kazanıldığını ve hükümetin yıkıldığını bildirerek halkı sükunete ve silahlarını bırakmaya çağırdı; sahte bir pozla «cihada gerek kal-madı»ğunu, «Ordu ile halkın kardeş olduğu»nu ilan ediverdi.

Milli burjuvazinin sağ kanadı, Őimdi bütün gücüyle halkın devrimci Şiddet uygulamasını, ateş hattından geri çekilen faşist orduyu ve diğer devlet kurumlarını Şiddet yoluyla dağıtmaya gitmesini önlemeye çalışıyor. Őimdi sorun, devrimden korkan burjuva önderliğin uzlaşma eğiliminin nereye varacağı sorunu; İran halkının silahlarını uysallıkla teslim edip etmeyeceği sorunu; işçi sınıfının mücadelenin güdükleŐtirilmesine karşı çıkarak sürdürüp sürdüremeyeceği sorunudur.

Gelinen noktada, broşürde belirtilen «ç muhtemel gelişme yönü»nden ilk ikisi arasında bir yerde bulunmaktadır. Yani, ya birinci ihtimal, halâ ayakta duran faşist İran devlet aygıtında milli burjuvaziye tanınan bazı tavizler sayesinde onun emperyalizmle uzlaşması (ki bu durumda İran emekçi halkının mücadelesi Şimdiden satılmış olacaktır), ya da ikinci ihtimal, milli burjuvazinin, gücünü aldđđı halk hareketinin zorlamasıyla ve emperyalistlerin de bu gç karşısında bir adım geri çekilmesiyle, geçici bir diktatörlük kurması ve giderek bir emperyalist güce teslim olması. Emperyalistler, çnc ihtimalin —yani halkın devrimci Őiddetinin dizginlenemeyerek mücadeleyi daha ileri aŐamalara ulaŐtırması ve emperyalistler ve onların uŐaklarıyla açık ve kesin bir hesaplaşma için yüze gelmesi ihtimalinin— gelişmemesi için özen gösteriyorlar. İŞte, hem devrimci Őiddetten hem de emperyalizmin karşı-devrimci Őiddetinden korkan kararsız, teslimiyetçi burjuvazi, tam da bu noktada emperyalistlerle aynı paralele düŐmekte, onlarla uzlaşmaktadır. Bütün emperyalistler, sosyal emperyalistler ve onların uşakları daha Humeyni'nin «zafer»i pekişmeden onu var gücüyle desteklediler, kutlama mesajları gönderdiler. Onların umudu ve planı açıktır. İran hal-

kının devrimci mücadelesini Humeyni'ye pasifize ettirmek, ondan sonra onu hile ve sopayla en kısa zamanda teslim almak. Dünya gericileri dünyanın bu köşesinde de devrim güçleri ile açık bir çatışmaya girmekten çekiniyor, her katliamlarının onları sonlarına bir adım daha yaklaştırdığını görüyor, bu yüzden sinisi yolları sonuna kadar kullanmaya çalışıyorlar.

Ama İran halkı, yüz binlerce şehit vererek giriştiği bu mücadelesinde geri dönmeyecektir. Bugün başının üstünde tuttuğu Humeyni önderliği onu satıp karşı-devrim cephesine iltihak ettiği zaman onu da aşıp geçecektir.

Ne varki İran halkı bunu kendiliğinden bir tarzda geliştirebilse de, proletaryanın önderliği kumandaya geçmedikçe mücadelesini zaferle taçlandıramaz. Dünyanın ezilen ve sömürülen halklarının zengin mücadele hazinesi, Marksizm-Leninizmle donanmış bir proletarya partisi etrafında birleşmiş bir işçi sınıfı, onun önderliğinde kurulmuş sınıfsal ittifaklar ve devrimin silahlı gücü olmadıkça, halk demokrasisi ve bağımsızlık mücadelesinin zafere ulaşamadığını kanıtlamaktadır.

İran halkının önünde iki yol vardır. Ya Humeyni'de somutlaşan sağ millî burjuva önderliğine kanacak, geri çekilecek, onun emperyalizm ile uzlaşmasına meydana boş bırakacak ve kısa zamanda elinde zafer namına kırıntıdan başka birşey kalmayacak; ya da İranlı Marksist-Leninistlerin önderliğinde Demokratik Halk Devrimi mücadelesinde sebatla ilerleyecek ve emperyalizmi, sosyal emperyalizmi ve her türlü gericiği altedecektir.

TÜRKİYE HALKI, İRAN HALKININ DEVRİMCI MÜCADELESİNİ DESTEKLİYOR!

İran halkının yıllardır sürdürdüğü mücadele son bir yıl içinde giderek yükseldi. Gösteriler birçok şehre yayıldı; sayısız çatışma oldu. Askerler halkın üzerine acımasızca ateş açtılar; binlerce şehit, onbinlerce yaralı verildi. İşçi sınıfının grevleri faşist Şah yönetimini soluksuz bıraktı; petrol ihracatı yapılamaz oldu. Ülkenin ekonomisi felce uğradı.

Ve sonunda, 37 yıldır İran halkına kan kusturan Muhammed Rıza Pehlevi ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Bir köpek sadakatiyle hizmet ettiği efendisi A.B.D., onun İran'da sükuneti sağlayabileceğinden ümidi kesince kendisine yeni bir uşak aramaya koyuldu ve Şah'a ülkeyi terk etmesini önerdi. Böylece Şah'ın güvenecek dalı kalmıyor; tek çareyi İran'dan ayrılmakta buluyordu.

İran halkı Şah'ı kovmayı başardı, fakat faşist diktatörlüğü geçici bir süre için dahi olsa yıkıp yıkamayacağı henüz belli değil. Geçtiğimiz günlerde İran'da büyük sevgi gösterileriyle karşılanan Ayetullah Humeyni şimdiye kadar Şah'a karşı olan muhalefetin bir önderi durumuna gelmişti. İşçi sınıfının, köylülüğün, küçük ve milli burjuvazinin çeşitli kesimleri Humeyni etrafında birleşmişler; Humeyni'nin Şah'a karşı yönelttiği mücadelede ittifak yapmışlardı.

Şah'ın ülkeyi terketmesinden sonra aynı ittifak, sürgündeki Humeyni'nin İran'a geri dönüşünü sağlamak için sürdürüldü. Bugün ise, Humeyni'nin geri dönüşü üzerinden günler geçmeye başladıktan sonra, İran halkının mücadelesinin hangi yönde gelişeceği henüz ortaya çıkmamıştır. Bu seferki mücadele, kompador burjuvazi ve toprak ağalarının faşist diktatör-

lüğünü yıkıp emperyalizmle bağları kısa bir süre için olsun koparabilecek midir? Yoksa, 1963'te olduğu gibi, milli burjuvazi önderliğindeki halkın mücadelesi binlerce yeni şehit verilerek yenilgiye mi uğrayacaktır?

Gelişmenin yönünü kabaca da olsa kavrayabilmek ve muhtemel gelişmeler karşısında görevlerimizi saptayabilmek için İran'daki olayları kısaca gözden geçirmek gerekir. Bir yandan İran halkının haklı mücadelesine destek olabilmek; diğer yandan bu komşu ülkedeki gelişmelerin Türkiye devrimi açısından yüklediği görevleri yerine getirebilmek için, bu olayların Marksist-Leninist bir tahlilini yapmak şarttır.

İRAN'DAKİ HALK HAREKETİNİN GEÇMİŞİ

İran da, tıpkı Türkiye gibi, emperyalizm çağının ilk yarı-sömürgelerinden birisidir. 19.yy sonlarından itibaren İran'ın çeşitli doğal zenginlikleri, halkının alınteri ve emeği emperyalistler tarafından insafsızca sömürülmüş, emperyalizmin uşağı komprador burjuvazi ve toprak ağaları bu sömürüden paylarına düşeni har vurup harman savururken halk yoksulluk ve sefaletin kucagında kalmıştır. Yöneticiler değişmiş, devletin sınıfsal niteliği değişmediği için halkın kadri aynı kalmıştır.

Emperyalizme karşı ilk tepkiler daha 19.yy sonlarında gösterildi. Tütün tekeli elinde tutan İngilizlere karşı gelişen bu tepkiler, yeni bir anayasa kabul edilmesi için yürütülen mücadelelerle birleşti. Anayasal hareketin başını çeken din adamları, meşrutiyetin ilan edilmesini talep ediyorlardı. Nihayet, halkın mücadelesi karşısında, 1906'da, zamanın Şah'ı bugün ha-

la yürürlükte olan anayasayı kabul etmek zorunda kaldı.

Büyük Ekim Devriminin etkisi İran'da yeni çalkalanmalara yol açtı. Bazı devrimci ayaklanmalar oldu. Şah ve hükümet bu ayaklanmaları kontrol altına alamadılar. Bugünkü Şah Muhammed Rıza'nın babası olan Rıza Han, o zamanlar orduda bir subaydı. 21 Şubat 1921'de Tahran'a girerek o zamanki kabineyi devirdi ve bir süre sonra kendisini başbakan ilan etti. Birkaç yıl içinde devrimci ayaklanmaları kanlı bir biçimde bastırdı. 25 Nisan 1926'da da eski Şah'ı devirerek Rıza Şah Pehlevi adıyla taç giydi ve böylece Pehlevi hanedanını kurdu.

Rıza Şah özellikle 1934-1941 yılları arasında Alman-İtalyan faşizmi hayranı bir politika izledi. II. Dünya Savaşında faşist mihrakın yanında savaşa katılma eğilimi gösterdi; 1921 Sovyet-İran antlaşması hükümlerini çiğneyerek Almanlara, İran topraklarında Sovyet Rusya'ya karşı saldırgan üsler kurmaları için imkan tanıdı. Bunun üzerine Sovyet ve İngiliz orduları 25 Ağustos 1941'de İran'a girdiler. 16 Eylül 1941'de Rıza Şah İngiliz emperyalizmi tarafından tahttan indirilerek yerine oğlu Muhammed Rıza Pehlevi geçirildi. Böylece İran halkı için baskı, sömürü ve işkence dolu bir dönem daha açılmış oluyordu.

Muhammed Musaddık Önderliğinde Gelişen Milli Hareket :

Muhammed Rıza da kendinden önceki bütün uşak yöneticiler gibi, ülkenin doğal kaynaklarını emperyalistlere peşkeş çekiyordu. Bu arada, Temmuz 1949'da Anglo-İran Petrol Şirketi ile yapılan anlaşmaya aykırı olarak hisselerle yapılan ödemelerin düşmesi, halkın

emperyalist sömürüye karşı olan nefreti ile birleşince petrolün millileştirilmesi için güçlü bir hareket doğdu. 1951 Şubat'ında Anglo-İran Şirketi kârı yarı yarıya bölüşmeyi kabul eden bir anlaşma yapmak istediye de bu öneri Muhammed Musaddık ve yandaşları tarafından Meclis'ten geri çevrildi.

Musaddık önderliğinde gelişen milli hareketin niteliğini kavrayabilmek için, II. Dünya Savaşının kendine özgü koşullarını gözönüne almak gerekir. 1941'e kadar Alman emperyalizminin geniş etkinliği olan İran II. Dünya Savaşına Anti-Faşist Cephe içinde katılmış; ayrıca savaş süresince Sovyetler Birliği ile çok yakın ilişkileri olmuştu. Alman emperyalizmi İran'daki mevzilerini yitirmiş; fakat savaştan sonraki kısa sürede bu mevziler, bir başka emperyalist tarafından sağlam biçimde elde edilememişti. Savaştan galip çıkmış olmasına rağmen o sırada İngiliz emperyalizmi de geriliyordu. Süratle güçlenen ve dünya gericiliğinin jandarması haline gelen A.B.D. emperyalizmi henüz İran'ı tam olarak pençesine alamamıştı.

1941'de, Sovyet ordularının İran'a girmesinin etkisiyle kurulan komünist Tudeh Partisi 1949'a kadar yasal durumda idi. Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler ve Tudeh partisinin faaliyeti sonucunda halk içinde devrimci fikirler hızla yayılmış; Tudeh Partisi de kısa sürede büyük güç kazanmıştı. Şah 1949'da Tudeh Partisini kapattıysa da bu devrimci potansiyeli zayıflatamadı.

İşte bir yandan Alman emperyalizminin yitirdiği mevzilerin henüz yeni bir güçlü emperyalist efendi eline geçmemiş olması, diğer yandan devrimci halk hareketinin yükselmesi, Musaddık önderliğinde bir milli hareketin gelişmesini ve 30 Temmuz 1951'de Musaddık'ın başkanlığında bir milli burjuva hükümeti-

nin kurulmasını mümkün kıldı. Bu bir iktidar değişikliği değildi; fakat devlet çarkı içinde milli burjuvaziye de bazı tavizler verildi.

Musaddık başkanlığında bir milli burjuva hükümeti kurulmasında, İran'ın bu şartlarının yanısıra dünya çapında milli hareketlerin güçlendiği Savaş sonrası şartlarının da etkili olduğu muhakkaktır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında pekçok ülke sömürgecilik zincirini kırmış ve pekçok milli burjuva diktatörlüğü kurulmuş, milli hareketler büyük bir hız kazanmıştı. Musaddık önderliğinde gelişen hareketi bu ortam içinde değerlendirmek gerekir. Aksi takdirde, komprador burjuvazi-toprak ağası diktatörlüğünün hüküm sürdüğü yarı-sömürgelerde milli burjuva hükümetlerinin genel olarak mümkün görülmesi gibi hatalı bir sonuçta varılabilir.

Musaddık'ın başbakan oluşundan kısa bir süre sonra petrol millileştirildi. Anglo-İran Petrol Şirketi, Milli İran Petrol Şirketi adını aldı. Komünist Tudeh Partisi'nin faaliyetleri tekrar serbest bırakıldı. Böylece İran halkı iki yıl gibi geçici bir süre, az-çok burjuva demokratik bir ortamı tattı.

Ancak bu hükümet, içte Şah yanlısı emperyalist uşaklarının, dışta ise emperyalistlerin ağır baskılarına maruz kaldı. Ekim 1952'de İngiltere ile diplomatik ilişkiler kesildi; emperyalist devletler İran'dan petrol almayı da İran'a kredi vermeyi de reddediyorlardı. Uluslararası petrol şirketleri Muhammed Musaddık'ı «yenilmesi gereken adam» ilan ettiler. Böylece İran ağır bir ekonomik krizin pençesine düştü.

15 Ağustos 1953 gecesi Ordu Komutanı General Nasiri ve Şah'ın birçok subayı Musaddık'ı tutuklamaya kalkıştılar. Fakat hükümete bağlı birlikler tarafından yenilgiye uğratıldılar. Bunun üzerine Şah ülkeyi

terkederek Roma'ya kaçtı. 18 Ağustos'ta başbakan Mussaddık Şah'ın yerine bir «Krallık Naıplığı»nin kurulmak üzere olduğunu ilan etti. Aynı gün Tudeh Partisi taraftarları ise caddelerde yürüyüş yaparak Cumhuriyet ilan edilmesini talep ediyorlardı.

Milli burjuva nitelikteki hükümet işçi sınıfı hareketinden korktu ve kararsızlığını gösterdi. Önce gösterilere göz yumdu; daha sonra polis kuvvetlerine emir vererek olayların yayılmasını önlemelerini istedi. Nihayet, bu durumdan yararlanan CIA, 19 Ağustos 1953 gecesi düzenlenen bir operasyonla Mussaddık'ı devirdi.

Daha sonra İran'a dönen Şah, Mussaddık'ın devrilmesinde, Tahran'daki resmi binaları kuşatarak aktif bir rol oynayan General Zahidi'yi başbakanlığa getirdi. Şah'ın isteği üzerine A.B.D. derhal 45 milyon dolarlık «yardım» ile birlikte askeri teçizat ve teknik «yardım» da yolladı. Mussaddık ise Şah rejimini devirmeyi amaçladığından ve yasaya aykırı olarak Parliamento'yu dağıttığı gerekçesiyle 3 yıl hapse ve daha sonra da gözhapsine mahkum edildi.

Mussaddık'ın devrilmesiyle, petrolün millileştirilmiş olması da lafta kaldı. 5 Aralık 1953'te İngiltere ile diplomatik ilişkiler yeniden kuruldu ve 1953'ün sonuna doğru A.B.D., Danimarka ve Britanya petrol şirketleri Anglo-İran Petrol Şirketine de %40 hisse vererek yeni bir konsorsiyum kurdular. 1954 Nisan'ında bu konsorsiyum İran hükümeti ve eski Anglo-İran petrol şirketlerinin tesislerini devralan Milli İran Petrol Şirketiyle görüşmelere başladı. 19 Eylül'de anlaşma yapıldı. İran, ihraç edilen İran petrolünden %50 kar alacaktı. Sonradan «British Petroleum» adını alan Anglo-İran Petrol Şirketine ise, zararının tazmini için 1957'den itibaren 10 yıl içinde ödenmek üzere 25 milyon

sterlin verilecekti. Böylece millileştirme hareketinin kazançları yitirilmiş oluyor; 1951 Şubat'ında Anglo-İran Petrol Şirketinin önerdiği şartlarla, yani %50 karla anlaşmaya varılıyordu. Ayrıca, İran halkı yüklü bir tazminat ödemeye de mahkûm ediliyordu.

1953'te Mussaddık'ın devrilmesinden sonra, CIA'nın metodlarıyla, İran Gizli Polis Örgütü olan SAVAK kuruldu. SAVAK, CIA uzmanlarının bizzat yetiştirdikleri, en son işkence teknikleriyle donanmış «seçkin» faşistlerden oluşuyordu. Bu korkunç örgüt, yıllar boyunca nice Marksist-Leninistin, devrimcinin ve yurtseverin kanına girecek, sayısız tertipler düzenleyecek ve yalnız İran'da değil, İran'lıların yaşadığı bütün ülkelerde de faaliyet gösterecekti.

Şah Muhammed Rıza Pehlevi'nin «Ak Devrim» Aldatmacası :

Şah Muhammed Rıza Pehlevi İran halkı üzerindeki insafsız baskı ve sömürüyü gitgide yoğunlaştırıyordu. Koyu faşist diktatörlük altında halkın beli бүkүlüyordu. Hem bu durumu demagoji ile gözden gizleyebilmek, hem de kendisinin ve çevresindekilerin zenginliğine zenginlik katabilmek için Şah «Ak Devrim» denen safsatayı piyasaya sürdü (*). Bu, sözde yoksul köylüye toprak, eğitime ilerencilik ve kadınlara da özgürlük getirecekti. Elbette bütün bunlar aldatmacadan ibaretti.

Ayetullah Humeyni'nin bir önder olarak ortaya çıkması da yine bu «Ak Devrim» dönemine rastlıyor

(*) Ayetullah Humeyni'nin yardımcısı Dr. Yazdî'nin ifadesine göre, İran'da «Ak Devrim»den önce tüm ekilebilir toprakların %10'u Şah ailesinin elindeyken, 1963'ten sonra giderek artan bu oran %25'e varmıştır.

du. Humeyni 26 Ocak 1963'te Kum şehrinin büyük Ayetullah'ı oldu. (*). Şah da bu sırada «Ak Devrim»-ini referandumla yeni onaylatmıştı.

«Ak Devrim»e karşı yükselen halk muhalefетinin başını çekenler arasında Ayetullah Humeyni önde geliyordu. Haziran başlarında büyük gösteriler başladı. Bunun üzerine Şah, Humeyni'yi derhal tutuklattı. Bu olayların büsbütün büyümesi için bir kıvılcım oldu. 5 Haziran 1963'te göstericilerin üzerine açılan ateş yalnızca Tahran'da 10.000'den fazla kişinin ölümüyle sonuçlandı. Şah Humeyni'yi Türkiye'ye sürdü; gösterileri kan ve ateşle bastırdı.

1963'den bu yana, İran halkı üzerindeki baskı ve sömürü azalmak bir yana günden güne derinleşti. Fakat İran halkının baskı ve sömürüye karşı mücadelesi de durmadı; gitgide daha geniş boyutlara ulaştı. Bu mücadele, doğru bir önderlikten yoksun olmasına ve esas olarak kendiliğinden bir nitelik taşımasına rağmen, Şah'a muhalefet temelinde çok geniş kitleleri topladı. 15 Kasım 1977'de Şah'ın A.B.D.'yi ziyareti sırasında yapılan büyük protesto gösterileri son bir yıl içinde gelişen olaylara bir başlangıç oldu. Beyaz Saray'a atılan gözyaşartıcı bombalar Şah'ı ve Carter'i dahi etkiledi; böylece A.B.D.'de yaşayan, çoğu faşist diktatörlük nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalmış olan İranlılar, Şah'ın gösterişli gezisini dünya halkları önünde İran'daki baskı ve sömürüyü lanetlemek için bir araç olarak kullandılar.

(*) Ayetullah, Allah'ın işareti anlamına gelir. Şii din adamları arasında erişilebilecek en yüksek mertebedir ve büyük bir saygınlığa sahiptir.

Son Bir Yıl İçinde Giderek Yükselen Halk Hareketi :

1977-78 yılbaşıını geçirmek için Carter karısıyla birlikte Tahran'a geldi; büyük şöenlerde Şah ve Carter birbirlerine olan dostluklarını dile getirdiler. Carter Şah'a olan şükranlarını belirtti; desteğinin daima onun arkasında olacağına teminat verdi. Bütün bunlar, sömürücü zalimlerin, emperyalist efendilerin ve uşaklarının iğrenç sahtekarlıklarına örnek oluştuyordu.

Nitekim bir yıl içinde durum değişiverdi. Yeni yılı birlikte kutlamak için dünyanın bir ucundan Tahran'a gelen Carter, İran halkının kanı ve canı pahasına Şah'ı kovmaya kararlı olduğunu görünce desteğini çekiverdi. Şah'ı kaderi ile başbaşa bıraktı. Öyle ki Şah, İran'ı terkettikten sonra, «Amerika İran'ın İslam Cumhuriyeti, daha sonra da Marksist bir ülke olmasına aldırılmıyorsa ben niye ülkemde ordu ile halkı çatıştırırım?» (26/1/79 - Günaydın) diye demeçler verdi; başına gelenlerden Carter'i sorumlu tuttuğunu, Carter desteğini çekmeseydi tahtını koruyabileceğini dahi söyledi!

1978 başında halkın mücadelesi henüz İran'ı sarsar duruma gelmemişken, 7 Ocak'ta hükümet yanlısı bir gazetede Humeyni'ye hakaret eden bir yazı çıktı. Bunu protesto etmek için 8 Ocak'ta İran'ın dini merkezi durumunda olan Kum şehrinde büyük protesto gösterileri düzenlendi. Bu gösterilere ateş açılması ve çok sayıda göstericinin ölmesi üzerine giderek daha çok şehre yayılan, yüzbinleri harekete geçiren gösteriler başlamış oluyordu. Kum olaylarının 40. günü dolayısıyla bütün ülke çapında 18 Şubat'ta yapılan gösteriler Tebriz'de ayaklanmaya dönüştü. Bankalar sı-

nemalar yakıldı. Birçok şehit verildi. 40 günde bir düzenlenen gösterilerin yeni aşamasında, Mart sonuna doğru, Tahran, Yezid ve Karvin'de de karışıklıklar başladı.

1978 ilkbahar ve yazında halkın kendiliğinden gelişen mücadelesi gittikçe yükselerek büyük boyutlara vardı. Yer yer işçi grevleri ile birleşerek faşist diktatörlüğün temellerini sarsmaya başladı. Uzlaşmaya karşı çıkan devrimciler, halkın devrimci şiddet kullanılmasını yolundaki talebini harekete geçirmeye çalıştılar; fakat başaramadılar.

Böylece, faşist diktatörlüğe daha güçlü darbe indirebilecek olan halkın mücadelesi büyük çapta çürüdü. Bunun en iyi örneklerinden birisi de 5 Haziran 1963 olaylarının 15. yıldönümü nedeniyle 5 Haziran 1978'de yapılması planlanan gösterilerdi. Devrimciler canlarını dişlerine takarak halkı bu gösterilere hazırlamaya çalışırken, din adamları «şanlı kut», «evde oturun» çağrıları ile halkı pasifize ettiler. Yer yer kullanılan devrimci şiddete rağmen, bu ortam faşist Şah rejiminin «düzen sağlandı» palavralarına ortam hazırladı. Böylece 15 yıldır ilk kez halkın mücadelesi karşısında gerileyerek «düzene yönlendirildiği» sürece grev ve gösteri hakkını tanımak zorunda kalan faşist rejime taviz verilmiş oluyordu.

Gösteriler çoğu yerde ayaklanmalara dönüştü. Yaz sonuna kadar sürdü. Nihayet Ağustos ortalarında beş şehirde sıkıyönetim ilan edildi. Faşist Şah rejimi, Ağustos sonuna kadar bunlara yenilerini çıkardı. Fakat bu da Şah için kurtuluş olmadı. Tam tersi yandan gösterilere, diğer yandan da, asıl önemlilere giderek artan politik bir nitelik kazandırdı. Halkın nifisi siyasi tutukluların serbest bırakılması ve rejimin kaldırılması talebiyle ayağa kalktı. Petrol

ktatoryal Şah rejimine karşı demokratik ve ulusal güç-
ışlattığı eyleme dinsel güçlerin de katılması ancak say-
arşılabilir. Humeyni gibi liderler anti-empyrist
den yola çıkarak Şah rejiminin Müslümanlığa ve hal-
ı olduğunu ilan eder ve bu rejimin yıkılması gerek der-
de bu demeci onaylarız». (Tudeh Partisi lideri İsken-
bir Sovyet dergisinin sorularını cevaplandırırken yap-
lamadan, 27/1/79 - Günaydın).

cak Şah'ın ülkeyi terketmesinden hemen son-
ıran'da ilk kez Tudeh Partisine mensup onbin
ğrenci gösteri yapmışlar ve sık sık dinsel mu-
in üyeleriyle çatışmışlardır. (22/1/79 - Milliyet).
üzerine Humeyni, Batı Almanya'da yayınlanan
piegel» dergisine verdiği bir demeçte, «sosya-
» iktidarı paylaşmayacağını söylemiş ve solcu-
un'daki karışıklıklardan yararlanmaya kalkış-
ı için uyarmıştır. Hemen ardından 22 Ocak'
h tarafından Paris'te yapılan açıklamada, Tu-
Ayetullah Humeyni'nin İslam Devrim Konse-
lmasına yönelik girişimi onayladığı» açıklan-
Bildiriye göre, Ayetullah Humeyni'nin siyasi
u, İran toplumunun ilerlemesi yolunda, 'şim-
mada', Tudeh Partisi programı ile uyuşmakta-
i özellikle, Ayetullah Humeyni'nin, «Amerika
Devletleri'nin karışmalarını suçlayan», «Ame-
aperyalizmini birinci saftaki düşman» olarak
, «tarafsız ve bağlantısız bir cumhuriyet» is-
n konuşmalarını onaylamaktadır. (23/1/79 -

n bunlar ne göstermektedir? Bunların göster-
'in bertaraf edilmesinden sonra Tudeh'in kı-
Humeyni'yi de bertaraf ederek halk hareke-
erliğini ele geçirmek için nabız yoklamasına
; başarısızlık karşısında ise süratle adımını
rek ve Humeyni'nin Sovyetler'e de karşı ol-

duğu yolundaki sözlerini görmezden gelerek «Amerikan emperyalizmini birinci saftaki düşman» olarak gören tespitiyle hemfikir olduğunu belirtmesidir. Humeyni'nin bugünden bir Rus uşığı olması durumunda, Tudeh'in, muhalefetin güçlerini böylecek ve Humeyni taraftarları ile çatışmaya varacak böylesi bir tavra girmeyeceği açıktır.

Bunların yanısıra, gerek A.B.D., gerekse Ç.H.C.'nin de, Humeyni'yi Rus uşığı olarak görmedikleri anlaşılmaktadır. A.B.D. Şah'ın ülkeyi terketmesinden sonra, Ramsey Clark'ı Humeyni ile görüşmek üzere Paris'e yollamıştır. (23/1/79 - Günaydın). A.B.D.'nin eğilimi, şimdiki Bahtiyar hükümetini desteklemek, halkın muhalefetini bastırılmaz ve İslam Cumhuriyeti kaçınılmaz hale gelirse kaleyi içinden fethetmektedir. A.B.D., bir milli burjuva diktatörlüğünün günümüz dünyasında uzun ömürlü olamayacağını bilecek kadar tecrübeli bir kurttur. Humeyni'yi ergeç tuzacağına düşürüp satın almaya çalışacaktır ve bugünden bunun hazırlığına girişmiştir. A.B.D. Savunma Bakanı Harold Brown da, «Sovyetlerin İran'a müdahaleye yeltendikleri konusunda belirti yok» diyerek yakın bir Sovyet tehdidi görmediğini belirtmektedir. (27/1/79 - Günaydın).

Ayrıca, Çin Halk Cumhuriyeti de İran'daki son gelişmeler karşısında genellikle sessiz kalmıştır. Ç.H.C.'nin içten içe Şah'ın ülkeden ayrılmasına üzüldüğü anlaşılmaktadır; çünkü Hua Kuo Feng, 31/8/78 tarihli gezisi ile Şah'a açık desteğini göstermiştir. Ancak bu destek Çin'e pahalıya mal olmuş, onun bugün İran'da gelişen hareketi «üçüncü dünya»nın kanatları altına almasını engellemiştir. Fakat Ç.H.C., Şah'ın gitmesine açıkça karşı da çıkmamıştır; Humeyni'nin Rus uşığı olması durumunda ise bu konuda muhakkak

İ kulağı delik olan! - ÇKP yöneticileri fırsatı kaçırmaz, Humeyni'ye veryansın ederlerdi.

Bütün bunlardan çıkan sonuç, Humeyni'nin bulunduğu durumda henüz ne A.B.D.'nin, ne de Sovyetler İrliği'nin uşağı olmadığı, iki tarafa da zaman içinde öyletmesi muhtemel milli burjuva bir nitelik taşıdığıdır. Feodalite ile olan bağları nedeniyle Humeyni'nin temsil ettiği kesim, milli burjuvazinin, emperyalizmle uzlaşma eğilimi en yüksek olan sağ kanadıdır. u kanat, halkın devrimci mücadelesinin, özellikle de lahl mücadelesinin gelişmesinden büyük korku duar. (*)

Humeyni'yi izleyenler içinde, hem Rus uşağı, hem e Batı Avrupa'daki emperyalist devletlerin uşağı kimlerin bulunduğu anlaşılmaktadır; fakat bunların hiçiri şu anda ağırlıklarını koyamamaktadırlar; çünkü takdirde halk hareketinin milli burjuva önderliği de şması olasılığı kuvvetlenecektir. Humeyni'nin «geriliğin temsilcisi» olduğu tezi de, «emperyalist uşağı» olduğu iddiası da karşı-devrimin İran'daki halk hareketini karalamak için geliştirdiği savlardır; ancak milburjuvazinin sağ kanadının her an emperyalizmle zlaşarak halk hareketini satmaya hazır olduğu da nutulmamalıdır.

(*) Milli burjuvazinin Marksist-Leninistlere karşı olan ıvrı; işçi ve köylü kitleleri karşısındaki tutumu onun hangi ananın temsilcisi olduğunu gösteren kıstaslardır. Örneğin in'de Sun Yat Sen, halkın refahını yükseltmeyi amaçlayan rogramıyla, komünistlerle işbirliği yapmaya yatkınlığıyla milburjuvazinin devrimci kesiminin temsilcisiydi. Humeyni ise münistlerle işbirliği yapmaya niyetli olmadığını her fırsatta ırtmaktadır. (Gerçi Humeyni'nin «komünistler» dediği, esas arak etkinliği ve örgütlülüğü nisbeten yüksek olan Rus uşatudeh Partisidir; fakat Humeyni'nin sözlerinin Marksist-leninistleri de kapsadığı açıktır).

İran'da Gelişen Halk Hareketinin Kuvvetli ve Zayıf Yanları Nelerdir?

İran'da gelişen devrim hareketinin en güçlü yanını, anti-emperyalist niteliği oluşturmaktadır. Humeyni de verdiği çeşitli demeçlerde bunu vurgulamaktadır; örneğin Kasım ayı içinde verdiği bir demeçte kurulacak olan İslam Cumhuriyeti hakkında şöyle demektedir:

«Azınlık milliyetler tam haklarına kavuşacaklardır. Siyasal önderlik dışı bağımlılığa son verecek, ekonomik ve siyasi yolsuzluğu temizleyecektir. Ekonomik planlama uluslararası tekellerin menfaatine göre yapılmayacaktır. Toplum kurtulacak, baskı ve zulmün bütün kaynakları kurutulacaktır. Ezilen insan özgür olacaktır». (abç) («Der Spiegel»den, 26/11/78).

Şah'ın ülkeyi terketmesinden sonra ise şöyle di-yordu:

«Bu zaferin yalnızca bu hanedanın yıkılması demek olmadığını, aynı zamanda yabancı tahakkümünün sonu olduğunu görmeliyiz; ve bu, Pehlevi hanedanının çökertilmesinden de önemlidir», (abç) (Humeyni'nin Şah'ın İran'ı terketmesi üzerine verdiği demeçten, «Time» dergisi, 29/1/79).

Humeyni'nin bu kadar geniş kitleleri peşinden götürebilmesinin nedeni de, yalnızca Şah'ın kişiliğine yönelen bir muhalefet yürütmeyip, anti-emperyalist bir tavır almış olmasıdır. Örneğin, Milli Cephe Partisi lideri Kerim Sencabi'nin hiçbir zaman Humeyni çapında bir desteğe sahip hale gelememesinde, emperyalizme karşı Humeyni kadar açık bir tavır koyamamış olmasının payı büyüktür.

Hareketin nisbeten zayıf yanını, anti-faşist niteliği oluşturmaktadır. İran'daki faşizmin adeta bir simgesi haline gelen SAVAK sık sık hedef alınmakla birlikte, anti-faşist mücadelenin özünde toprak devrimi

mücadelesi olduğu kavranmamaktadır. Hareketin önderliğinin milli burjuvazinin sağ kesiminde olması sonucu doğan bu durum mücadelenin anti-faşist yönünü zayıflatmaktadır.

Hareketin en zayıf yanını ise feodalizme karşı mücadele oluşturmaktadır. Mücadelenin özünü toprak devrimi oluşturmadığı için, yoksul ve orta köylülük kendiliğinden bir biçimde de olsa harekete katılmaktadır. Harekete katılan sınıflar, milli ve küçük burjuvazi ve kendiliğinden bir biçimde katılmakla birlikte fedakarca mücadele eden ve öldürücü darbeleri indiren işçi sınıfıdır. Zaten Humeyni de defalarca, elde ettikleri başarıların, gösterilerin değil, grevlerin sonucu olduğunu vurgulamıştır. Gerçekten de petrol işçilerinin grevi İran ekonomisini felç etmeseydi, ne Şah ülkeyi terkeder, ne de faşist diktatörlük ve bütün dünya gericiliği halk hareketini bu kadar ciddiye alırdı.

Ancak işçi sınıfı önderliği elinde tutmadığı için, ne en yakın müttefiki olan yoksul ve orta köylülükle ittifaka gidebilmekte, ne de devrimci şiddeti gerektiği biçimde kullanabilmektedir. Anti-feodal yanının, anti-emperyalist olması nedeniyle, feodal hakim sınıfları dolaylı olarak etkilemesi dışında, hemen hemen hiç olmaması nedeniyle İran'daki halk hareketi şehire sıkışmıştır. Karşı-devrimin güçlü, kendisinin zayıf olduğu kalelerde mücadele etmektedir. Ve önderliği elinde tutan milli burjuvazinin korkup satılması, hakim sınıflarla uzlaşmaya gitmesi her an mümkündür. İşte bütün bunlar; halk hareketinin Marksist-leninist bir önderlikten yoksun olmasının kaçınılmaz sonuçları ve aynı zamanda hareketin zayıf yönleri, erşec geçici bir yenilgiye mahkum olmasının da nedenleridir.

Bugün İran'da halkın talebi haline gelmiş olan

devrimci şiddetin harekete geçirilemediği açıktır. Humeyni, silahlı mücadele konusunu gündeme getirmekle birlikte bunu daha çok bir tehdit olarak savurmaktadır, aslında halkın silahlanması önünde bir engel oluşturmaktadır. Nitekim 5 Haziran 1978 olayları bu durumun canlı bir kanıtıdır. Özellikle halk hareketinin kendilerini aşma eğilimi gösterdiği dönemlerde milli burjuvazi korkaklığa düşerek uzlaşır. Bunun sonucunda, halkın mücadelesi de yalpalar ve sonunda kanlı bir biçimde bastırılır. İran'daki halk hareketlerinin bugüne kadarki kaderi böyle olmuştur. Marksist-Leninistlerin önderliğine geçmedikçe ve dolayısıyla zayıf yanları güçlendirilmedikçe, halkın mücadelesi aynı şekilde, ya yarı yolda güdük bırakılacak, ya da kanlı bastırılacaktır.

İran Halkının Mücadelesi Karşısında Emperyalistlerin Tavrı Ne Olacaktır?

A.B.D. emperyalistleri, Şah'tan umut kestikten sonra, kaleyi içten fethetme hesaplarına girişmişlerdir. Şahpur Bahtiyar ile Ayetullah Humeyni arasındaki pazarlığın sonuçlanmasını ve muhtemel bir uzlaşmadan sonra devrimci potansiyeli önce yavaşlatıp sonra durdurmayı ummaktadırlar. Bir milli burjuva diktatörlüğü kurulması durumunda da bunu satın alabilmek için şimdiden hazırlığa girişmişlerdir.

Afganistan'daki sosyal-faşist darbeden sonra, Orta-Doğu'daki güç dengesinde A.B.D. emperyalizminin aleyhine bir gelişme olmuştur. Ayrıca İran halkının mücadelesi bölgedeki güç dengesini genel olarak devrim lehine çevirmiştir. Bu durumda A.B.D.'nin 1953'te yaptığı gibi açık bir müdahaleye girişmesi ihtimali düşüktür. Bunun yerine A.B.D.'nin daha sinsi ve dolaylı

bir takım oyunlara girmek niyetinde olduğu anlaşıl-
maktadır. (İran'ın elden gitmesi ihtimali karşısında
ülkeyi parçalayarak Azerbaycan'da bir kukla devlet
yaratmak (15-17/12/1978 - Günaydın); stratejik olarak
bölgede büyük önem kazanan Türkiye'de bir takım
manevralara girişmek; Kıbrıs sorununu yeniden alev-
lendirmek, vb.).

A.B.D.'nin doğrudan müdahalesi ihtimali, İran'da-
ki halk hareketi milli burjuva önderliğe rağmen veya
onu aşarak geniş bir devrimci şiddet uygulamasına
girişirse gündeme gelebilir. Bu takdirde faşist dikta-
törlüğün «yardım» talebi üzerine veya benzer birta-
kım bahanelerle, A.B.D. İran'da sarsılan durumunu
güçlendirme yolunu seçebilir. Fakat bu dahi A.B.D. ile
Rus sosyal emperyalizmini karşı karşıya getireceğin-
den A.B.D.'nin kolay kolay göze almak istemeyeceği
bir durumdur.

Rus sosyal emperyalizminin tavrı da tıpkı A.B.D.'-
ninki gibi kaleyi içten fethetmek için dolaylı manevra-
lar hesaplama tavrıdır. O da doğrudan bir müdahale-
de kaçınmakla birlikte, bir takım manevralarla ku-
rulabilecek yeni iktidarı satın alma, aksi takdirde İran'ı
parçalayarak hiç değilse parçalardan bir kısmını ele
geçirme sevdasındadır. Örneğin İran'daki Kürt milli
hareketini kendi çıkarına olmak üzere körüklediği,
İran'da sözde bağımsız, aslında Rus sosyal emperya-
lizminin uşağı bir Kürt devletinin kurulmasını kış-
kırttığı anlaşılmaktadır. (30/1/79 - Hürriyet).

Sovyetler Birliği de tıpkı A.B.D. gibi, bir milli
burjuva diktatörlüğü kurulduğu takdirde bunu ken-
di uşağı haline getirebilmek için bugünden yatırımla-
ra girişmiş durumdadır. Örneğin, Rus uşağı Tudeh
Partisinin genel sekreteri Nurettin Kıyanuri Ocak or-
talarında «Newsweek» dergisinin sorularını cevaplan-

dırırken, «Daha ne kadar zaman Humeyni ile Tude Partisinin birlikte hareket edeceğini söyleyebilir misiniz?» sorusu üzerine şunları söylemektedir:

«Çok uzun seneler. Bilimsel sosyalizmle, İslamiyetin kuralları arasında büyük farklılıklar olduğuna inanmıyorum. Tam tersine büyük benzerlikler olduğu kanısındayım. Bugün bütün insiyatif Humeyni ve taraftarlarının ellerindedir. Biz onları bütün gücümüzle Şah'a ve emperyalizme karşı, birlikte mücadele vermek amacıyla destekliyoruz». (27/1/79 - Günaydın).

Sovyetler Birliği'nin, kurulabilecek bir milli burjuva diktatörlüğünü kendi uşağı haline getirme şans A.B.D.'den daha yüksektir. Çünkü A.B.D. emperyalizminin belki de en geniş bir biçimde teşhir olduğu ve geniş halk yığınlarının aktif anti-emperyalist mücadele içinde A.B.D.'yi lanetledikleri ülke İran'dır. Doları yısıyla milli burjuva önderlik A.B.D. emperyalizmi ile uzlaşma eğilimi gösterse bile, geniş halk kitlelerini tepkisinden çekinerek böyle bir adımı kolay kolay atamayacaktır. İşte bu nedenle İran'da henüz geniş bir biçimde teşhir olmamış olan ve sahte «sosyalizm maskesiyle halkın geri bilinçli kesimlerini kandırabilecek durumda bulunan Rus sosyal emperyalizminin şansı daha yüksektir. Rus sosyal emperyalizminin şansını yükselten bir diğer etken, bu emperyalist devletin uşaklarının —A.B.D. uşaklarından farklı olarak— Humeyni takipçileri arasında bugüne kadar Şah'a sözde bir muhalefet yürütmüş olmalarıdır. Bu da, halk kitlelerinin gözünde Rus sosyal emperyalizminin uşaklarını, A.B.D. uşaklarına kıyasla çok daha «devrimci kılmaktadır. Ancak, Rus sosyal emperyalizminin şansını etkileyen bir diğer önemli konu da Batı Avrupa'daki emperyalist devletlerin durumudur.

Humeyni Batı Almanya'da yayınlanan «Der Spi

«gel» dergisine verdiği bir demeçte, İran'da «yarar-
lı yabancı yatırımlara karşı olmadığını, fakat yaban-
lıları zengin etmeye karşı olduğunu» ve yabancılarla
yapılan bütün sözleşme ve anlaşmaları yeniden göz-
lenen geçireceğini söylemiştir. (22/1/79 - Milliyet). Ay-
rıca, örneğin, A.B.D.'yi Sovyetler Birliği'ni ve Ç.H.C.'ni
İran halkının düşmanları arasında saymasına rağmen,
Batı Avrupa'lı emperyalistleri ismen belirtmemiştir.
Humeyni'nin, Fransa'da kaldığı süre içinde kendisine
österilen kolaylıklar ve Fransa'dan ayrılırken sar-
ettiği dostane sözler de gözönüne alındığında, Hu-
meyni'nin Batı Avrupa'daki devletleri hiç değilse açık-
ça karşısına almadığı anlaşılmaktadır.

Her ne kadar Guadeloupe zirvesinde «4 büyükler»
(A.B.D., İngiltere, Fransa, B. Almanya) İran konusu-
nu ortak olarak görüştüler ve muhtemelen ortak gö-
üşlere vardılarsa da (*) Humeyni'nin «4 büyükler»in
lördünü de aynı kefeye koymadığı gözlenmektedir.
Batı Avrupa ülkelerinin petrol ihtiyaçlarının büyük

(*) 10/2/79 tarihinde Günaydın'da yayınlanan bir yazı,
Guadeloupe zirvesinde İran konusunda yapılan tartışmalar
akkında fikir vermektedir. Bu yazıya göre, «4 büyükler» zir-
eden daha bir-iki ay önce Şah'ı destekler ve bu yolda açık-
umalar yaparken, Şah'ın çöküşünün kaçınılmazlığını görerek
«cak başlarında yapılan Guadeloupe zirvesinde Şah'tan des-
ğün çekilmesi kararına vardılar. Ayrıca, gelen bilgiler ışığın-
a Rusya'nın Şah'a karşı gelişen harekette parmağı olmadığı
eğerlendirmesini yaparak Humeyni ile iyi ilişkiler kurmaya
arar verdiler. Bir darbe yada doğrudan müdahale büyük ihti-
ialle iç savaşa ve bu da muhtemelen Rus sosyal emperyaliz-
inin durumdan yararlanarak İran'da nüfuzunu arttırması-
a yol açacaktı. Dolayısıyla, doğrudan bir müdahale yapılma-
alı, Humeyni ile iyi ilişkiler kurulmaya çalışılmalıydı. Bu
naçla Humeyni ile ilişkileri iyi olan Fransa üzerinden hare-
ete geçilmesi de zirvede alınan kararlar arasındaydı.

bir kısmını İran'dan temin ettikleri de gözönüne alınırsa, Batı Avrupa'daki emperyalist devletlerin, İran'da kurulabilecek bir milli burjuva diktatörlüğüne boyun eğdirmek için A.B.D.'den çok daha avantajlı bir durumda olduğu görülür. Böyle bir gelişme son tahlilde A.B.D.'nin de yararına olacaktır.

Batı Avrupa'lı emperyalistlerle Sovyetler Birliği arasında bir kıyaslama yapmak ve kaleyi içten fethetme konusunda hangisinin şansının daha yüksek olduğunu saptamak için ise henüz vakit erkendir. Fakat, Humeyni'yi ilk olarak açık bir biçimde destekleyenlerin, Libya Arap Halk Sosyalist Cemahiriyesi başkanı Kaddafi ve Filistin Kurtuluş Örgütü lideri Yaser Arafat olduğu unutulmamalıdır: Hele İran'da silahlı bir mücadelenin başlaması, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün çok daha etkin ve fiili bir desteğini gerektirecek, bu ise dolaylı yoldan Sovyetler Birliği'nin etkinliğini arttıracak ve ibreyi Rus sosyal emperyalizminin lehine çevirecektir.

İran'daki Halk Hareketinin Muhtemel Geleceği Nedir?

Bugünkü durumda, İran'daki halk hareketinin muhtemel üç yönde gelişmesi beklenebilir:

İlk ihtimal, Şahpur Bahtiyar ile Humeyni arasında yapılan pazarlığın az-çok anlaşma ile sonuçlanması ve karşılıklı bir takım tavizler verilerek ortak bir noktaya ulaşımasıdır. Zaten Şahpur Bahtiyar daha göreve başlarken dahi hayli tavizkar bir ifade kullanmış; şu vaadlerde bulunmuştur:

- ★ İsrail ve Güney Afrika'ya petrol satışı durdurulacak, ticari ilişkiler gözden geçirilecektir.
- ★ SAVAK feshedilecek bağımsız bir haber alma teşkilatı kurulacaktır.

★ Tüm siyasi tutuklu ve hükümlüler affedilecektir.

★ 19 Ağustos 1953'ten beri siyasi yaşamdan uzak kalan rejim karşıtlarının siyasete dönmelerine izin verilecektir.

★ Siyasi eylemlerde yaşamını yitirmiş olanlara resmen «şehit» sıfatı verilecektir. (12/1/79 - Milliyet).

Gerçi Şahpur Bahtiyar döneminde de askerlerin halka ateş açmaları ve birçok şehit verilmesi, Humeyni'nin gelişinin, havaalanları kapanarak geciktirilmesi Bahtiyar'ın bu vaatlerinin inanırlılığını iyice sarsmıştır; fakat Humeyni'nin dönüşünden sonra Bahtiyar'ın tavrında da belirli bir yumuşama vardır. Tahran'da gösteriler serbest bırakılmış, ortalıkta görünen asker sayısında da büyük bir azalma olmuştur. Bunlar, Bahtiyar'ın Humeyni ile anlaşma umudunu yitirmediğini göstermektedir.

Humeyni de Bahtiyar'ın istifa etmesi gerektiğini sözlü olarak tekrarlayıp durmasına rağmen, onu istifaaya zorlayabilecek tek güç olan halk kitlesini ve devrimci şiddeti harekete geçirmekten titizlikle kaçınmaktadır. Dolayısıyla Humeyni'nin de Bahtiyar'la ya da onun yerine geçirilebilecek bir başka yönetici ile anlaşma ihtimalini açık tuttuğu ortadadır. Böyle bir çözüm, başta A.B.D. olmak üzere Batı'daki emperyalist devletlerin de en çok işlerine gelecek olan yoldur. Bu takdirde bir takım kısmi reformlar ve «sosyal-demokrat» görünümülü bir hükümet ile halkın muhalefeti pasifize edilmeye çalışılacaktır. Bir süre sonra ise kaçınılmaz olarak tekrar koyu faşist yöntemlere başvurulacak, halkın kanı ve canı pahasına kazandığı haklar koparılıp alınacaktır.

İkinci ihtimal, Humeyni'nin halk kitlelerini hare-

kete geçirmesi ve açık çatışmayı göze alamayan A.B.D. emperyalizminin de, geçici bir durum olarak İran'da bir milli burjuva diktatörlüğünün kurulmasına göz yummasıdır. Böyle bir milli burjuva diktatörlüğünür er-geç emperyalistlere satılması, daha önce de belirttiğimiz gibi, kaçınılmazdır.

Ancak, yine de, böyle bir milli burjuva diktatörlüğünün yararları olacağını kavramak önemlidir. Geçici bir demokrasi ortamının bir yarı-sömürge ülke halkına sağlayacağı kazançlar, gerek İran halkı, gerekse başta bölgedeki halklar olmak üzere diğer halkların devrimci mücadeleleri için büyük önem taşır. Bunun bir örneğini, İran'ın yakın tarihinde, 1951-1953 Mussaddık döneminde görüyoruz.

Sınıfsal nitelik olarak Humeyni'ye benzerlikler taşıyan Mussaddık başkanlığındaki hükümet petrolü millileştirmiş, halka oldukça geniş demokratik haklar tanımıştır. Gerçi bu kazançlar kalıcı olmamıştır; fakat İran halkının mücadelesini olumlu yönde etkilemiştir. Halk, elde edip tekrar kaybettiği haklarını kazanmak ve bunları kalıcı kılmak için daha büyük bir kararlılık gösterir. İşte bu açılardan, kısa vadede yenilgiye uğrasa dahi, Mussaddık dönemi İran devrimi için uzun vadede olumlu bir rol oynamıştır.

Dolayısıyla, sonunda yenilgiye ve emperyalistlerin kucağına düşmeye mahkum olsa dahi, İran'da bugünkü aşamada bir milli burjuva diktatörlüğü hem İran halkı, hem de başta Orta Doğu halkları olmak üzere dünya'daki diğer halklar için çeşitli kazançlar sağlayacaktır. İran'daki mücadelenin bugün geldiği aşamada, geçici ve kısmi de olsa demokratik bazı hakların elde edilmesi, devrimci fikirlerin çok daha kısa bir sürede yayılmasına ve kök salmasına hizmet edecektir. Diğer yandan İsrail'e ve Güney Afrika'ya kesinlik-

le petrol satılmaması; emperyalist ülkelerle yapılan petrol satışının yeniden gözden geçirilmesi, emperyalist sistemin buhranını derinleştirici bir rol oynayacaktır. Emperyalistlerin dikkatini bu noktaya çekerek; halkların devrim mücadelelerini daha da yükseltmeleri için elverişli bir ortam hazırlayacaktır.

Marksist-Leninistler, halkın mücadelesinin bir milli burjuva diktatörlüğü ile güdüle bırakılmasından- sa; Marksist-Leninist bir önderlik altında uzun süreli halk savaşı yoluyla demokratik halk iktidarının kurulması için mücadele ederler. Ancak önderliğin proletaryaya geçmesi ihtimali yoksa; bir milli burjuva iktidarına da burun kıvırmazlar. Bu takdirde milli burjuva iktidarının, halkın mücadelesini engellemek için bir araç olarak kullanılmasına karşı savaşı; tam tersine bu iktidarın sağladığı yararları halkın mücadelesinin sürdürülmesinin ve proletaryanın önderliğinin sağlanmasının aracı haline getirmeye çalışırlar.

Üçüncü ihtimal ise halk hareketinin dinmek bilmemesi, devrimci şiddet kullanmaya yönelmesidir. Özellikle böyle bir hareket milli burjuva önderliği aşma eğilimi göstererek yaygınlaştığı takdirde, 1963'de olduğu gibi on binlerce şehit verilerek kanlı bir şekilde bastırılacaktır. Bugünkü durumda milli burjuvazi bu ihtimali, bir yandan emperyalistleri tehdit ederek diğer yandan uzlaşma eğilimi göstererek önlemeye çalışmaktadır. Başını ABD'nin çektiği emperyalist devletler de, silahlı bir ayaklanmanın, milli burjuvazinin insiyatifini aşması ve bunun bölgede yaratacağı yüksek devrimci durumdan korkmakta; kaleyi içten fetihme imkanının halâ var olmasına dayanarak devrimle karşı devrimi karşılıklı saflaştırarak bir girişimden kaçınmaktadırlar. İç savaş çıkması durumunda bölgede Batılı emperyalist devletler giderek daha çok

teşhir olacaklar ve Rus sosyal emperyalizmi bundan büyük ölçüde yararlanacaktır.

Hangi ihtimal gerçekleşirse gerçekleşsin, her üç halde de, sonuç er-geç, İran halkının geçici bir yenilgisi olacaktır. Bu ise, devrimci durumda ve İran halkının devrimci potansiyelinde büyük bir düşüşe yol açacaktır. Bu durumda en büyük görev İran'lı Marksist-Leninistlere düşmektedir. Onlar, şimdiden muhtemel gelişmeyi görerek halkı buna hazırlamalı ve halkın devrimci enerjisini çarçur olmaktan kurtararak, Marksist-Leninist bir önderlik altında seferber etmelidirler.

İran'daki Devrimci Halk Hareketinin Marksist-Leninistlere Yüklediği Görevler.

İran'daki halk hareketinin yenilgiye mahkum olmasının nedeni, İran'da, halkla kaynaşmış bir Marksist-Leninist önderlik olmamasıdır. Bu dönemde, İran'lı Marksist-Leninistlere düşen en önemli görev, geçmiş yenilgilerden doğru dersleri çıkartarak demokrasi mücadelesini toprak devrimi temeline oturtmaktır. Bu temelde, kırık alanlarda yoksul ve orta köylülüğe dayanarak silahlı mücadeleyi başlatmaktır.

Şehirlere sıkışmış olan devrimci hareket kırlara çekilmediği takdirde, İran halkının daha binlerce şehit vermesine rağmen geçici bir yenilgiden kurtulamayacağı muhakkaktır. Bu, hem İran'daki, hem de bütün dünyadaki Marksist-Leninistlere büyük bir ders olmalıdır: yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerde, iktidarın kırlardan şehirlere doğru gelişen Halk Savaşı yoluyla, Kızıl Siyasi İktidarlar kurularak parça parça alınacağı gerçeğini, bunun dışındaki yolların, toplu

ayaklanma hayallerinin, yenilgiden başka birşey getirmeyeceğini tekrar tekrar vurgulamalıdır.

Bugün uluslararası Marksist-Leninist hareket içinde, yarı-sömürge; yarı-feodal ülkelerde devrimin stratejisinin halk savaşı olmadığı şeklindeki anti-Marksist-Leninist tez savunularak toplu ayaklanmanın propagandası yapılmaktadır. Ülkemizde, uluslararası Marksist-Leninist hareketin gölgesine sığınan Parti Bayrağı, Devrimci Proletarya, vb. sağ oportünist siyasetler bu propagandanın baş savunuculuğunu yapmakta ve halklara yenilgiler getirecek hayaller yaymaya çalışmaktadırlar (*). İran'daki halk hareketini bu gözle izlemeli; gerekli dersleri çıkarmalı ve ülkemizde de bu hatalı görüşün savunuculuğunu yapanlara karşı amansızca savaşmalıyız. Bu aynı zamanda bütün dünya Marksist-Leninistlerinin de görevi olmasıdır. Dünya Marksist-Leninistleri yarı-sömürge, yarı-feodal ülke halklarını yenilgiye götüren toplu ayaklanma stratejisi için beslenen hayalleri yıkmalı ve dünya halklarını, İran halkının mücadelesini halk savaşının gelişmesi yolunda desteklemek için seferber etmelidirler.

İran'daki gelişmeler ülkemizdeki Marksist-Leninistlere, Türkiye'deki devrim açısından da önemli görevler yüklemektedir. ABD'nin Ortadoğu'daki bir kalesi ve silah deposu olan İran'da gelişen halk hareketi bölgedeki devrim cephesinin gelişmesine yol açmış ve ABD emperyalizmine darbe indirmiştir. Türkiye'nin

(*) DHB, S. 49'da, «Zafer ayaklanan İran halkının olacaktır» ve HK, S. 143'de «Tank, top, sıkıyönetim, İran halkının mücadelesini durduramıyor» adlı yazılarında, toplu ayaklanma propagandası yapmakta, hamhayaller yaymaktadırlar

bölgedeki stratejik önemi artmıştır: ABD emperyalizmi için, Türkiye ve İran üzerinden Afganistan ve Pakistan'a kadar uzanan kanat, Afganistan'ın sosyal-emperyalizme kaybedilmesinden sonra İran'daki olaylarla iyice zedelenmiş, Türkiye doğuya uzanan hattın son durağı, son sağlam kalesi haline girivermiştir. Bütün bunlar, ABD emperyalizmini bir yandan Türkiye üzerindeki baskılarını arttırmaya, faşist diktatörlüğün cenderesini sıkıya yöneltcektir. Fakat bir diğer yandan da en ağır baskı ve terörün halkı yıldırmadığı pek yakınımızda kanıtlandığı için, muhtemelen «hür demokratik rejim» palavrasını da rafa kaldırmayacaktır.

Böylece çelişkiler giderek keskinleşecek; bu ise devrimci durumun yükselmesine yol açacaktır. Bu durumda Türkiye'deki Marksist-Leninistlere düşen görev, yükselen devrimci durumdan en iyi bir biçimde yararlanarak Demokratik Halk Devrimi mücadelesine hız vermektir. Emperyalistlerin ve sosyal-emperyalistlerin tezgahlayabilecekleri «Azerbeycan planı» ya da «Kürt milli hareketi» kışkırtmalarına karşı uyanık bulunmak; emperyalizmin Türkiye'yi yeni bir İran—Ortadoğu'da müdahaleci bir jandarma ve silah deposu, bir sıçrama tahtası—olarak kullanma emellerine karşı koymaktır.

İran halkı son bir yılda verdiği mücadeleden gerekli dersleri mutlaka çıkartacak ve proletarya önderliğinde olmadıkça kalıcı zaferler elde edemeyeceğini görecektir. Tek kurtuluş çaresinin anti-emperyalist, anti-feodal; anti-faşist Demokratik Halk Devrimi olduğunu kavrayarak Marksist-Leninist Partisinin önderliğinde Halk Savaşı yolunda ilerleyecektir. Biz Tür-

kiye'li Marksist-Leninistler olarak İran halkının kahraman mücadelesini destekliyoruz; milli burjuvazinin önderliğinde geliştiği için desteğimizi çekmiyoruz.

Bu mücadeleyi bir yandan «kızıl», ya da «kara» tehlikenin oyuncuğu olarak göstermeye çalışan gerici propagandaya, diğer yandan mücadelenin önderliğinden dolayı onu küçümseyen sol anlayışlara karşı kararlılıkla savunacağız. İran halkının mücadelesini Marksist-Leninistlerin önderliğinde halk savaşı yoluna girmekten alıkoyan her türlü hatalı anlayışı acımasızca mahkum edeceğiz. Bu mücadelenin işçi sınıfının önderliğine geçmesi, uzun süreli bir halk savaşına dönüşmesi, bir milli burjuva diktatörlüğü ile güdük bırakılmaması yolunda propaganda yapacağız; Türkiye halkını bu yolda İran halkı ile dayanışma içine sokmak için çalışacağız!

